

รูปแบบการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา*

TEACHING AND LEARNING MANAGEMENT MODEL OF BUDDHIST RELIGIOUS EDUCATION

จิระวัฒน์ โรจนศิลป์*, สามารธ สุขุประการ, ศิริโรจน์ นามเสนา

Chirawat Rodchanasin*, Samart Sukuprakan, Sirirote Namsena

คณะพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย นครสวรรค์ ประเทศไทย

Faculty of Buddhism, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhon Sawan, Thailand

*Corresponding author E-mail: Chirawat.rodchanasin@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ 3 ประการคือ 1) เพื่อศึกษาเนื้อหาสาระในหลักสูตรการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา 2) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาหลักสูตรการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา 3) เพื่อนำเสนอรูปแบบการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา การวิจัยครั้งนี้เป็นการใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) แบบภาคสนาม (Field Research) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาจำนวน 18 คน สนทนากลุ่มเฉพาะ 9 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท ผลการวิจัยพบว่า 1) เนื้อหาสาระในหลักสูตรการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาเปรียบเทียบกับจำนวนตัวชี้วัดกับสาระอื่นๆ พบว่าสาระศาสนา ศีลธรรมจริยธรรมมีจำนวนตัวชี้วัดมากที่สุด ส่งผลให้เนื้อหาในหลักสูตรของสถานศึกษาในรายวิชาพระพุทธศาสนามีจำนวนมาก และหลักสูตรที่อยู่ในหลักสูตรเป็นหลักสูตรที่ค่อนข้างยาก เนื้อหาบางหน่วยการเรียนรู้เรียนซ้ำกันในระดับช่วงชั้นที่ต่างกัน 2) สภาพปัญหาหลักสูตรการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ความยากของเนื้อหาต้องท่องจำมาก ผู้สอนต้องนำหลักธรรมมาตีความต้องใช้เวลาในการเตรียมตัวในบทเรียนวิชานี้มาก ส่วนมากสอนโดยการบรรยายเป็นส่วนใหญ่เด็กไม่ชอบ วิชาพระพุทธศาสนาก็กลายเป็นวิชาที่น่าเบื่อสำหรับนักเรียน 3) นำเสนอรูปแบบการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาควรสอนแบบเน้นการนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน รูปแบบการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา แบบ Active Learning โดยที่รูปแบบการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาที่ผู้วิจัยได้นำเสนอคือ WCICC MODEL ซึ่งผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นโดยนำเทคนิคหรือลีลาการสอนของพระพุทธเจ้ามาใช้ในการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา

คำสำคัญ: รูปแบบ, การจัดการเรียนการสอน, พระพุทธศาสนา

Abstract

The objectives of this research article were three-fold: 1) to study the content of the Buddhist Studies curriculum, 2) to investigate the problems of the Buddhist Studies curriculum, and 3) to present a model for teaching Buddhist Studies. This research utilized a qualitative field research methodology. Key informants for this research included 18 experts in teaching Buddhist Studies and 9 people in specific group discussions. The research tools included an interview form. Data were analyzed using content analysis within context. The results of the research revealed

that: 1) The content of the Buddhist Studies curriculum, when compared to other subjects, showed that the morality and ethics content had the most indicators, leading to a high volume of content in the Buddhist Studies subject curriculum at various educational institutions. Some principles in the curriculum were complex, and some content was repeated across different grade levels; 2) The main problems with the Buddhist Studies curriculum were that the content was difficult and required a lot of memorization. Teachers had to spend a lot of time preparing lessons, often resorting to lecture-based teaching methods, which most students didn't enjoy. Thus, Buddhist Studies became a subject that students found boring; 3) The suggested teaching model for Buddhist Studies should emphasize practical application in daily life, active learning. proposed teaching model for Buddhist Studies is the WCICC MODEL, which the researcher developed using the teaching techniques or parables of the Buddha.

Keywords: Format, Teaching and Learning, Buddhism

บทนำ

การศึกษาในอดีตนั้นถือว่า วัดเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ของทุกสรรพวิชา จุดหมายของการศึกษาวิชา ศีลธรรม ไม่ได้เปลี่ยนแปลงทั้งในเรื่องหลักการและเนื้อหา การสอนยังเป็นเรื่องที่มีการเน้นคุณธรรมแบบเดิม ตั้งแต่ สมัยการปรับปรุงประเทศชาติให้ทันสมัยกับสากลตัวอย่างเช่นความกตัญญูกตเวที ความซื่อสัตย์สุจริต ความมีระเบียบและการตรงต่อเวลา ความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนาและพระมหากษัตริย์ ในหมวดของวิชาศีลธรรมนั้น มาตรฐานการเรียนรู้ว่าจะระบุสิ่งที่ผู้เรียนพึงรู้และปฏิบัติได้ มีคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ ที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนเมื่อจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน นอกจากนั้นมาตรฐานการเรียนรู้ยังเป็น กลไกสำคัญในการขับเคลื่อนพัฒนาระบบการศึกษาทั้งระบบ เพราะมาตรฐานการเรียนรู้จะสะท้อนให้ทราบว่าต้องการอะไร ต้องสอนอะไร จะสอนอย่างไรและประเมินอย่างไรรวมทั้งเป็นเครื่องมือในการตรวจสอบ (สิริวรรณ ศรีพหล, 2553) แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม หลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ การนำหลักธรรมคำสอนไปปฏิบัติในการพัฒนาตนเอง และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข เป็นผู้กระทำความดี มีค่านิยมที่ดีงาม พัฒนาตนเองอยู่เสมอ รวมทั้งบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคมและส่วนรวมถูกบรรจุอยู่ในสาระการเรียนรู้ที่ 1 ของ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

การสอนสาระศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม มุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนเข้าใจประวัติ ความสำคัญศาสนา ยึดมั่นและปฏิบัติตามหลักธรรมเพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ในมาตรา 6 ว่า “การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน), 2547) วิชาพระพุทธศาสนาระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 และมัธยมศึกษาปีที่ 3 พบว่า ยังคงเรียนตามหลักสูตร พ.ศ. 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) รวมถึงแนวทางการสอนเป็นลักษณะเดิม ไม่ต่างจากรุ่นพ่อรุ่นแม่ เช่น ประวัติ พระพุทธเจ้า ,พระพุทธเจ้ากับอิทธิปาฏิหาริย์, หลักธรรมของพระพุทธศาสนา, ภาษาบาลี พระไตรปิฎก ฯลฯ ถึงแม้ว่าตำราเรียนจะพยายามวิเคราะห์เนื้อหาสาระแต่ละบทไว้ท้ายเล่ม แต่เป็นการประมวลความรู้เชิงเหตุและผลมากกว่าการนำไปปฏิบัติให้รู้จริงด้วยตนเอง หากกล่าวไปแล้วก็ ยังเป็นกระบวนการเรียนการสอนไม่ต่างจากแนวทางเดิม คือ เรียนแบบท่องจำ

ในปัจจุบันจะเห็นได้ว่า การเรียนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนถูกปรับเปลี่ยนตามบริบทของสังคม ซึ่งเมื่อพิจารณาครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนจะพบปัญหาดังต่อไปนี้ ประการที่ 1 ผู้สอนไม่สามารถสอนวิชาพระพุทธศาสนาให้นักเรียนบางส่วนเข้าใจอย่างถ่องแท้และนำมาซึ่งความซาบซึ้งในพระพุทธศาสนาได้ ประการที่ 2 ครูที่จะรับผิดชอบในการสอนวิชาพระพุทธศาสนาไม่ค่อยมี หน้าที่การสอนวิชาพระพุทธศาสนาที่จะตกไปอยู่ที่นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูจะได้ทำการสอนวิชานี้ ประการที่ 3 ครูผู้สอนนั้นยังขาดเทคนิคในการสอนและการเป็นต้นแบบของการปฏิบัติตามหลักพระพุทธศาสนา ผู้สอนจึงมีอิทธิพลในการพัฒนาผู้เรียน ซึ่งส่งผลถึงบรรยากาศของการเรียนรู้ในห้องเรียนด้วย ส่วนในด้านบุคลิกภาพของครูผู้สอน นอกจากการแสดงออกของครูจะเป็นแบบอย่างให้แก่ผู้เรียนแล้วยังทำให้การสอนดำเนินไปด้วยดี บุคลิกภาพของครูที่ดี เช่น มีกิริยา ท่าทางดี อารมณ์ดี และมีความเห็นอกเห็นใจผู้เรียน ซึ่งจะเป็นสิ่งหนึ่งที่ทำให้ผู้เรียนเกิดความสนใจในตัวครูผู้สอนและในวิชาที่ครูสอน สิ่งสำคัญประการต่อมา คือ วิธีการสอนซึ่งเป็นปัจจัยหลักที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้นั้น แต่ที่ผ่านมามีการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนานั้นพบปัญหาทั้งตัวหลักสูตร เนื้อหา ครูผู้สอน กิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาความเป็นพลเมืองดี (สิริวรรณ ศรีพหล, 2554)

จากปัญหาผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนาไม่สามารถสอนให้นักเรียนเข้าถึงแก่นแท้ของพระพุทธศาสนาได้ ขาดครูผู้สอนที่มีเทคนิคการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะวิจัยเรื่อง “รูปแบบการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา” โดยศึกษาหาความรู้เทคนิค รูปแบบการสอน แนวทางในการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในบริบทใหม่ ๆ เพื่อให้นักเรียนได้เห็นถึงคุณค่าและความสำคัญของวิชาพระพุทธศาสนาและเสนอแนวทางรูปแบบในการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาให้กับครูผู้สอนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพเนื้อหาสาระในหลักสูตรการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา
2. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาหลักสูตรการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา
3. เพื่อนำเสนอรูปแบบการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) แบบภาคสนาม (Field Research) โดยผู้วิจัยใช้เครื่องมือ คือ แบบสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้าง การวิจัยนี้มีการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอนและวิธีการดังนี้ 1) ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Source) คือ พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ 2) ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Source) คือ แนวคิด ทฤษฎี เอกสาร หนังสือ งานวิจัย และข้อมูลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น วารสารวิชาการ บทความวิชาการ บทความวิจัย ตลอดจนข้อมูลสถิติที่รวบรวมไว้โดย หน่วยงานราชการหรือสถาบันการศึกษาหรือแหล่งข้อมูลซึ่งเป็นที่ยอมรับได้ 3) การดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล (Data Collection) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลการสัมภาษณ์ตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

- 1) จัดเตรียมเครื่องมือ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview Form) เพื่อสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เลือกแบบเจาะจงจำนวน 3 กลุ่ม ดังต่อไปนี้ 1.1) กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นพระสอนศีลธรรมจำนวน 3 รูป/คน 1.2) กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นพระครูสอนวิชาพระพุทธศาสนาจำนวน 12 คน กลุ่มที่ 3 ครูสอนวิชาพระพุทธศาสนา โรงเรียนวิสุทธิ 2) ส่งหนังสือเชิญบุคคลเพื่อขอสัมภาษณ์เชิงลึก 3) เตรียมการสัมภาษณ์ โดยผู้วิจัยได้ส่งข้อมูลเพื่อประกอบการสัมภาษณ์ และนัดวัน เวลา ที่จะสัมภาษณ์ทางออนไลน์ (ZOOM MEETING) แก่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญแต่ละคนในแต่ละกลุ่ม ศึกษา ประเด็นคำถามที่จะใช้ในการสัมภาษณ์ให้ชัดเจน เตรียมเครื่องบันทึกเสียง สมุดจดบันทึก และอุปกรณ์ ที่จำเป็นอื่นๆ เช่น กล้องถ่ายรูปให้พร้อมก่อนการสัมภาษณ์ 4) ดำเนินการสัมภาษณ์ ก่อนเริ่มการสัมภาษณ์ผู้วิจัยจะสร้างความคุ้นเคยกับ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้วยการสนทนากันเองในเรื่องทั่วไป แจ้ง

วัตถุประสงค์และเหตุผลของการสัมภาษณ์ ขออนุญาตบันทึกเสียงการให้สัมภาษณ์ ขออนุญาตถ่ายภาพขณะมีการให้สัมภาษณ์ และแจ้งให้ทราบว่า ข้อมูลทั้งหมดที่บันทึกหรือขอไว้ ผู้วิจัยจักเก็บไว้เป็นความลับ 5) ตรวจสอบความสมบูรณ์ครบถ้วนของผลการสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อนำผลไปวิเคราะห์และสรุปข้อมูลการสัมภาษณ์ สำหรับการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) จะเป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ ประสบการณ์ หรือความเชี่ยวชาญ โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลการสนทนากลุ่มเฉพาะ

การวิเคราะห์ข้อมูลวิจัย

1. การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เป็นการนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้มาแล้ว มาจัดเก็บให้เป็นระบบ ระเบียบ ให้ความหมายกับข้อมูล จัดหมวดหมู่ความหมายข้อมูล วิเคราะห์และสรุป รวบรวมความหมายข้อมูล ผู้วิจัยเลือกใช้ “การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation)” คือ วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่แตกต่างกันเพื่อเลือกเก็บรวบรวมข้อมูลที่เป็นเรื่องเดียวกันไว้ ผู้วิจัยเป็นผู้ เก็บข้อมูล วิเคราะห์ สังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี ผลการวิจัย และนำข้อมูลทั้งหมดมาพิจารณาแม้จะมาจากแหล่งข้อมูลที่แตกต่างกันทั้งเวลา สถานที่ และบุคคลก็ตาม เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล

2. การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่ม ดังนี้ 1) วิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นขององค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยโดยตรวจสอบความถูกต้องความเหมาะสม และความเป็นไปได้ในการปฏิบัติ 2) รวบรวมข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่มเฉพาะเพื่อนำคำตอบที่ได้มาสรุปเป็นการยืนยันหรือปรับแก้องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยนี้

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาวิเคราะห์เชิงเอกสารผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัยดังนี้

1. เพื่อศึกษาสภาพเนื้อหาสาระในหลักสูตรการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา พบว่า เนื้อหาในรายวิชาพระพุทธศาสนา ก่อนข้างจะมีตัวชี้วัดที่มากกว่าเนื้อหาสาระอื่นๆ ในกลุ่มของสังคมศึกษา การสอนส่วนใหญ่สอนแบบบรรยาย ทำให้ไม่ค่อยได้ผลเท่าที่ควร นักเรียนขาดความสนใจหรือให้ความสนใจในรายวิชาพระพุทธศาสนา เนื้อหาสาระเป็นแบบเดิม ต้องเริ่มต้นเรียนรู้เกี่ยวกับพระพุทธศาสนาและศาสนาต่างๆ สาระศาสนาและศีลธรรมของหลักสูตรแกนกลางและตัวชี้วัดพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 จำนวน 60 ตัวชี้วัดระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 จำนวน 49 ตัวชี้วัดและระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 จำนวน 27 ตัวชี้วัด รวมทั้งสิ้น 136 ตัวชี้วัด จากตัวเลขจะเห็นได้ชัดเจนว่าควรปรับตัวชี้วัดลงเพื่อให้สอดคล้องกับเวลาการสอนของครูผู้สอนและผู้เรียนในหลักสูตรรายวิชาพระพุทธศาสนา

2. สภาพปัญหาหลักสูตรการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ผลการศึกษาพบว่า สภาพปัญหาจากครูผู้สอนหลายคนในการจัดการเรียนการสอน แต่ละคนอาจมีทักษะในการสอนที่แตกต่างกัน ปัญหาหลักสูตรที่อัดแน่นจนเกินไปเพราะหลักสูตรมากเกินไปทำให้มีตัวชี้วัดมาก เนื้อหาไม่ได้นำมาใช้ในชีวิตจริงจึงกลายเป็นเรื่องไกลตัว ผู้เรียนเรียนเพื่อจำและนำไปสอบให้ผ่านเท่านั้น ไม่ได้สอนให้เด็กเรียนรู้ถึงคุณค่าที่แท้จริงของพระพุทธศาสนาอย่างแท้จริง ผลวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3. นำเสนอรูปแบบการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ผลการศึกษาพบว่า การสอนแบบ Active Learning นักเรียนได้ลงมือทำ ลงมือปฏิบัติ หรือการใช้บทบาทสมมติให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็น หรือการทำกิจกรรมกลุ่ม โดยผู้วิจัยได้ นำเสนอคือ WCICC MODEL ซึ่งผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นโดยนำเทคนิคหรือลีลาการสอนของพระพุทธเจ้ามาใช้ในการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา

อภิปรายผล

ในมิติด้านเนื้อหาสาระในหลักสูตรการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ผลการศึกษาพบว่า ในภาพรวมเนื้อหาสาระรายวิชาพระพุทธศาสนาส่วนมากเป็นหลักสูตร ที่ทำให้ผู้เรียนยากต่อการเข้าใจเพราะไม่มีพื้นฐานมาก่อน เนื้อหาบางเรื่องก็เรียนซ้ำ เมื่อดูเนื้อหาโดยรวมแล้วรายวิชาพระพุทธศาสนาในมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย จะมุ่งเน้นให้นักเรียนศึกษาในเรื่องของพระพุทธเจ้า หลักธรรมในพระพุทธศาสนาและพระสงฆ์สาวกของการปฏิบัติตนเป็นชาวพุทธ ซึ่งเมื่อกล่าวโดยรวมถือว่าเนื้อหาค่อนข้างมากครอบคลุมแต่มีความซับซ้อนกันอยู่ ในส่วนสาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรมมีจำนวนตัวชี้วัดมากที่สุดรองลงมาคือสาระที่ 4 ประวัติศาสตร์มี 81 ตัวชี้วัด สาระที่สองหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคมมี 72 ตัวชี้วัด สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์มี 68 ตัวชี้วัด และสาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์มี 62 โรงเรียนต้องนำเนื้อหาสาระการเรียนรู้แกนกลางที่กำหนดไปใช้เป็นกรอบและทิศทางในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาและใช้ในการจัดการเรียนการสอนสามารถกำหนดรหัสวิชาชื่อวิชาจำนวนชั่วโมงได้ตามบริบทสอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง “การพัฒนาตัวบ่งชี้คุณภาพโรงเรียนวิถีพุทธ” พบว่า คุณภาพโรงเรียนวิถีพุทธประกอบด้วย 3 องค์ประกอบหลัก 14 องค์ประกอบย่อย 66 ตัวบ่งชี้ ดังต่อไปนี้ 1) องค์ประกอบหลักด้านปัจจัยการนำเข้ามี 4 องค์ประกอบย่อย 25 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ องค์ประกอบย่อยด้านผู้บริหารมี 8 ตัวบ่งชี้ องค์ประกอบย่อยด้านครูผู้สอนมี 9 ตัวบ่งชี้ องค์ประกอบย่อยด้านหลักสูตรมี 3 ตัวบ่งชี้ และองค์ประกอบย่อยด้านการบริหารมี 5 ตัวบ่งชี้ 2) องค์ประกอบหลักด้านกระบวนการมี 6 องค์ประกอบย่อย 17 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ องค์ประกอบย่อยด้านการจัดการเรียนการสอน มี 3 ตัวบ่งชี้ องค์ประกอบย่อยด้านการใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้ 3 ตัวบ่งชี้ องค์ประกอบย่อยด้านวัดประเมินผลการเรียนรู้มี 1 ตัวบ่งชี้ องค์ประกอบย่อยด้านการจัดสภาพแวดล้อมมี 5 ตัวบ่งชี้ องค์ประกอบย่อยด้านการจัดกิจกรรมส่งเสริมมี 3 ตัวบ่งชี้ และองค์ประกอบย่อยด้านการมีส่วนร่วมมี 2 ตัวบ่งชี้ 3) องค์ประกอบหลักด้านผลผลิตมี 4 องค์ประกอบย่อย 25 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ องค์ประกอบย่อยด้านคุณลักษณะทางกายภาพของนักเรียนมี 6 ตัวบ่งชี้ องค์ประกอบย่อยด้านคุณลักษณะทางสังคมของนักเรียนมี 8 ตัวบ่งชี้ องค์ประกอบย่อยด้านคุณลักษณะทางจิตของนักเรียนมี 4 ตัวบ่งชี้ และองค์ประกอบย่อยด้านคุณลักษณะทางปัญญาของนักเรียนมี 6 ตัวบ่งชี้ (บดีนธ์ ธรรมสังวาล, 2553) โรงเรียนที่จัดทำหลักสูตรวิชาพระพุทธศาสนาที่เป็นหลักสูตรสถานศึกษาต้องมีการจัดทำหลักสูตรที่บูรณาการซึ่งสอดคล้องกับการจัดเนื้อหาสาระแบบบูรณาการอย่างสมบูรณ์ การจัดเนื้อหาสาระของหลักสูตรแบบนี้ มีลักษณะเป็นสหวิทยาการมากที่สุด นักเรียนจะต้องอาศัยอยู่ในสภาพแวดล้อมของโรงเรียนและสร้างหลักสูตรขึ้นจากชีวิตของนักเรียนในแต่ละวัน ตัวนักเรียนเองมีความรู้สึกเป็นอิสระ สามารถชี้นำตนเองได้ ซึ่งลักษณะเช่นนี้ตรงกับหลักสูตรแบบดั้งเดิม ที่ดูจะส่งเสริมให้นักเรียนพัฒนาค้นคว้า (กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2544)

มิติสภาพปัญหาหลักสูตรการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาผลการศึกษาพบว่า สำหรับในมิติของสภาพปัญหาการจัดการเรียนการสอนนั้น การสอนแบบบรรยายมีผลกระทบต่อทั้งผู้สอนและผู้เรียนคือ 1) ผู้สอนเตรียมตัวเยอะมากเพราะต้องทำความเข้าใจต่อเนื้อหาและต้องบริหารเวลาให้พอดีกับเนื้อหา 2) ผู้เรียนเกิดความเบื่อหน่ายต่อการเรียนแบบบรรยายเพราะต้องนั่งฟังอย่างเดียว 3) ต้องเร่งสอนให้ครบตามรายวิชา 4) ความยากของเนื้อหาทำให้ต้องท่องจำมากซึ่งสอดคล้องกับหนังสือ สอนนอกกรอบ: ยุทธวิธีจับใจศิษย์ ว่าการสอนศิษย์ที่เน้นการเรียนรู้ของศิษย์ไม่ใช่เน้นที่การสอนของครู ไม่ใช่เน้นการสอนให้ครบตามเอกสารหลักสูตร ความยากลำบากของนักเรียนอย่างหนึ่งคือเป็นโรคกลัวการสอบ เพราะโดนยัดเยียดเนื้อหาความรู้มากเกินไป โดยไม่คำนึงถึงระดับพัฒนาการทางสมองของเด็ก (วิจารณ์ พานิช, 2556) ผู้สอนต้องนำหลักธรรมมาตีความว่าควรหาเหตุการณ์อะไรมาประกอบกับบทเรียนหรือบทบาทสมมุติให้นักเรียน ซึ่งตรงกับ วิธีสอนโดยใช้การแสดงบทบาทสมมุติ คือกระบวนการที่ผู้สอนใช้ในการช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด โดยการให้ผู้เรียนสวมบทบาทในสถานการณ์ซึ่งมีความใกล้เคียงกับความเป็นจริง (ทิศนา แหม่มณี, 2550) ถ้าหากผู้สอนนั้นสอนโดยการบรรยายเป็นส่วนใหญ่เด็กไม่ค่อยชอบ ต้องมีภาคปฏิบัติด้วย เมื่อเนื้อหาหนักเกินไปทำให้ตัวชี้วัดมากที่สุดการจัดการเรียนการสอน

สอนของผู้สอนจึงเป็นการอธิบายเป็นหลักสอดคล้องกับงานวิจัยของดาร์เรตัน อุทัยพยัคฆ์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาแบบแผนการเรียนการสอนแบบพุทธวิธีเพื่อเสริมสร้างพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัย” ผลการวิจัยพบว่าได้รูปแบบการเรียนการสอนแบบพุทธวิธีที่ยึดธรรมะหลัก คือ หลักอริยสัจ ๔ และธรรมะประกอบ คือ หลักกัลยาณมิตร หลักโยนิโสมนสิการ หลักไตรสิกขาและหลักอิทธิบาท ๔ มีขั้นตอนการสอน ๘ ขั้นตอน คือ สร้างความตระหนักและเจตคติคิดถึงสาเหตุของปัญหาเสนอและคิดทางเลือกวางแผนดำเนินการประเมินและหาทางเลือก ปฏิบัติตามขั้นตอน ประเมินผลและปรับปรุง วัดประเมินผลและสรุปผล รวมทั้งได้เอกสารคู่มือประกอบรูปแบบการเรียนการสอนแบบพุทธวิธีและแผนการสอน (ดาร์เรตัน อุทัยพยัคฆ์, 2548) ซึ่งการเห็นถึงความสำคัญของปัญหาการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาพระพุทธศาสนานั้นสอดคล้องกับในหนังสือการศึกษาเครื่องมือพัฒนาที่ยังต้องพัฒนาว่าการที่จะใส่ใจเอาใจใส่ต่อปัญหาการศึกษาก็คือมองปัญหาของสังคมทั้งหมดหรือทั้งโลก เพราะว่าปัญหาทั้งหมดทั้งหมดนั้นเราพูดได้ว่าเป็นปัญหาที่เกิดจากคนแล้วการศึกษาก็มีหน้าที่ที่จะสร้างคนหรือพัฒนาคนทำให้เป็นคนมีคุณภาพ ถ้าคนยังมีปัญหามากก็แสดงว่าระบบการศึกษา ยังทำหน้าที่ได้ไม่สำเร็จผลด้วยดี (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), 2541)

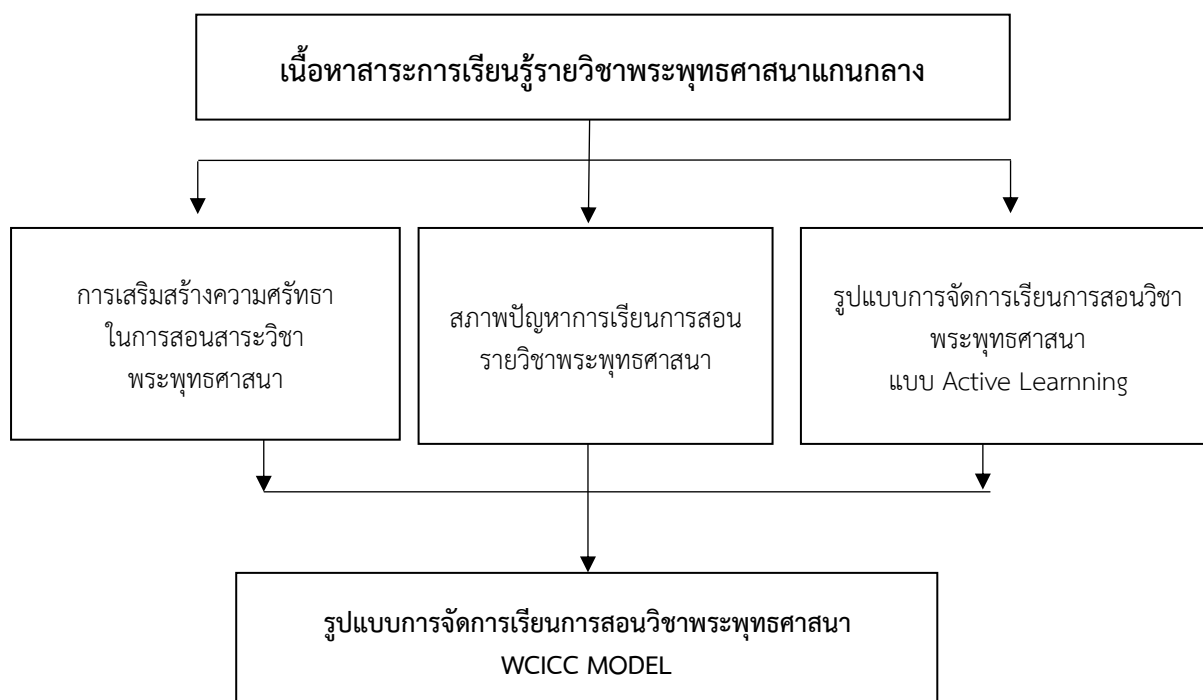
มิติการนำเสนอรูปแบบการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ผลการศึกษาพบว่า สำหรับในมิติรูปแบบการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในอนาคต ควรสอนแบบเน้นการนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน รูปแบบการสอนต้องเน้นให้ผู้เรียนต้องได้ Action มากขึ้นเพื่อให้นักเรียนจะได้ไม่เบื่อ โดยใช้การสอนแบบ Active Learning หรือบางหน่วยการสอนที่มีการสวดมนต์โดยบูรณาการกับกิจกรรมหน้าเสาธงช่วงเช้า ควรเน้นการมีส่วนร่วมของนักเรียนหรือให้นักเรียนเน้นการปฏิบัติ ซึ่งสอดคล้องกับท่านพุทธทาสภิกขุ ได้กล่าวไว้ในหนังสือการศึกษา กับศีลธรรมว่า คำว่าการศึกษาจะเป็นศีล เป็นสมาธิ เป็นปัญญา ต้องฝึกฝนด้วยการปฏิบัติทั้งนั้นไม่มีการเรียนอย่างจดจำในสมุด หรือแม้ว่าจำไว้ในใจก็ยังใช้อะไรไม่ได้ มันต้องเป็นตัวการปฏิบัติอยู่ที่เนื้อที่ตัวคืออยู่ที่กาย วาจา ใจ เต็มไปด้วยการปฏิบัติที่ถูกต้อง การกระทำอย่างนั้นท่านนั้นที่จะเรียกว่าการศึกษาตามความหมายของแห่งพระพุทธศาสนา ซึ่งมีสิกขาอยู่สำหรับเป็นไปเพื่อนิพพาน ฉะนั้นอย่าไปมัวเพ่งเล็งแต่ว่าจะต้องเรียน ต้องจด ต้องจำ ต้องท่องอย่างนั้นไม่พอ ต้องเป็นเรื่องของการขุดเกลาไปที่ตัวกิเลสตัณหา ไม่ให้เกิดอาการที่ผิดพลาดขึ้นมา ทั้งทางกาย ทั้งทางวาจา ทั้งทางจิต กระทำอยู่อย่างนี้เรียกว่าเป็นการศึกษา ทำไปตามลำดับก็มีการบรรลุผลตามลำดับ (พุทธทาสภิกขุ, 2546)

ในอนาคตต้องนำการสอนแบบ Active Learning มาปรับใช้ซึ่งเป็นกระบวนการเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมและมี ปฏิสัมพันธ์กับกิจกรรมการเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติที่หลากหลายรูปแบบ เช่น การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ การระดมสมอง การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และการทำกรณีศึกษา บทบาทของครูอยู่ที่การแนะนำวิธีการ ถ้าผู้เรียนสามารถทำเองได้ก็ให้ทำเอง ครูที่ดีต้องมีทั้งวิชาและจรณะ (วิชา จรณสมปนโน) การลงมือปฏิบัติเป็นหน้าที่ของท่านทั้งหลายพระตถาคตเป็นผู้บอกวิธีการ ความศรัทธาเป็นรุ่งอรุณแห่งการศึกษา เมื่อจิตอ่อนโยนมีศรัทธาพร้อมที่จะพัฒนาไป ตามลำดับ 7 ขั้น ดังนี้ 1. มีศรัทธาเข้าไปหาครู 2. ศึกษาคำสอนของท่าน 3. จดจำเรื่องที่ศึกษา 4. พิจารณาความหมายของคำที่จดจำมานั้น 5. เกิดความเข้าใจเพราะเห็นความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันเป็นระบบ 6. เกิดฉันทะ คือ ความพอใจ การศึกษาต้องสร้างฉันทะนี้ให้ได้ ๗. อุตสาหะ คือ รับผิดชอบต่อปฏิบัติ ลำดับขั้นทั้ง 7 นี้ เป็นการศึกษาเพื่อชีวิต (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), 2513) ผู้วิจัยได้นำเสนอรูปแบบการจัดการเรียนการสอนคือ WCICC MODEL ซึ่งผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นโดยนำเทคนิคหรือลีลาการสอนของพระพุทธเจ้ามาใช้ในการพัฒนาแบบแผนการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ซึ่งพระพุทธเจ้าทรงมีวิธีการสอนที่หลากหลายเน้นให้เรียนรู้ด้วยการปฏิบัติด้วยตนเองเรียกได้ว่าเป็นการเรียนรู้แบบพุทธ พระพุทธเจ้าทรงมีวิธีการสอนอันชาญฉลาด เมื่อพุทธองค์ทรงแสดง พระธรรมเทศนาจบลง มักมีผู้สรรเสริญพระธรรมเทศนานั้นเสมอ ซึ่งการนำลีลาการสอนของพระพุทธเจ้ามาเป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอนรายวิชาพระพุทธศาสนา

ซึ่งเป็นแนวทางที่เห็นสมควร และต้องสร้างความรักและความศรัทธาให้กับผู้เรียน การสอนวิชาพระพุทธศาสนาแก่นักเรียน จะดำเนินกิจกรรมได้ราบรื่นถ้าเริ่มต้นการเรียนการสอน ด้วยวิธีสร้างศรัทธา นักเรียนเคยรู้สึกลัวศาสนา เป็นเรื่องของการควบคุมพฤติกรรม เป็นกรอบที่คับแคบ เป็นกระบวนการที่ผู้ใหญ่คอยห้ามปรามและตำหนิ ติดैन ความรู้สึกเช่นนี้จึงทำให้การเรียนเรื่องพระพุทธศาสนาเป็นเรื่องที่น่าเบื่อหน่าย เป็นเรื่องผู้ใหญ่ ไกลตัว ไม่อยากเรียน ครูจึงจำเป็นต้องสร้างความรู้สึกลือมนิสและเชื่อมั่นให้เกิดขึ้นเสียก่อนความเชื่อมั่นที่เกิดจากการเรียน (สุนทรวิวัฒน์, 2533) งานวิจัยของขวัญฟ้า รังสิยานนท์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนารูปแบบการจัดการกระบวนการเรียนรู้แนวพุทธสำหรับเด็กปฐมวัย” พบว่าที่พัฒนาขึ้นเป็นรูปแบบการจัดการกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาจริยธรรมเด็กปฐมวัยใช้หลักธรรม ได้แก่ สัมมาทิฐิไตรสิกขาและปัญญาวุฒิธรรม 4 โดยยึดหลักพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก และครูถือเป็นตัวแทนการขัดเกลาทางสังคมที่สำคัญในการหล่อหลอมให้เด็กเกิดการเรียนรู้ผ่านการมีปฏิสัมพันธ์กับกิจกรรม 2 ประเภท คือ (1) กิจกรรมในชีวิตประจำวันเน้นการสำรวจ กาย วาจา ใจ ด้วยการเจริญสติในช่วงกิจกรรม ยามเช้าก่อนรับประทานอาหารเช้า ก่อนนอนและก่อนกลับบ้านและ (2) กิจกรรมในหน่วยการเรียนรู้เน้นการเรียนรู้จากการได้ยิน มองเห็น สูดดม ชิม สัมผัส และรับรู้ด้วยใจผ่านสาระการเรียนรู้ในหน่วยต่างๆ โดยลงมือกระทำเป็นรายบุคคล กลุ่มย่อยและกลุ่มใหญ่ ขั้นตอนในการจัดการกระบวนการเรียนรู้มี 5 ขั้นตอน คือ การจัดปัจจัยสนับสนุนการเรียนรู้ การฝึกการรับรู้ การพัฒนาการคิด การลงมือปฏิบัติและการประเมิน (ขวัญฟ้า รังสิยานนท์, 2552)

องค์ความรู้ใหม่

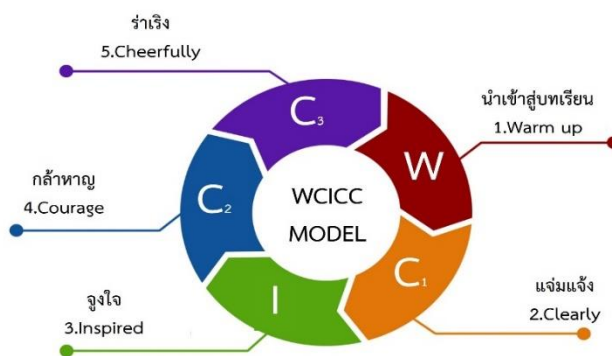
การวิจัยเรื่อง “รูปแบบการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา” สามารถสรุปองค์ความรู้ได้ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย

จากองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยใน “รูปแบบการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา” พบว่ารูปแบบการเรียนการสอนของผู้สอนนั้น สอนโดยการบรรยายเป็นส่วนใหญ่เด็กไม่ค่อยชอบ ต้องมีภาคปฏิบัติด้วย เช่น ให้นั่งสมาธิ ให้สวดมนต์ ให้แสดงออกโดยเล่านิทานชาดก นิทานอีสป หน้าชั้นนักเรียนจะได้ประสบการณ์ตรง

และนำไปปฏิบัติได้และจะยินดีในการทำกิจกรรมนั้นโดยใช้รูปแบบการบรรยายร่วมกันกับบทบาทสมมติเพื่อให้ นักเรียนเข้าใจเนื้อหาการสอนตามหนังสือโดยการบรรยายและแจกใบงานให้กับนักเรียนวัดผลตามสภาพจริงจาก การทำแบบทดสอบและใบงาน เมื่อเนื้อหามากเกินไปทำให้ตัวชี้วัดมากตามไปด้วยซึ่งการจัดการเรียนการสอนของ ผู้สอนจึงเป็นการอธิบายเป็นหลักสำหรับในมิติของสภาพปัญหาการจัดการเรียนการสอนนั้น การสอนแบบบรรยาย มีผลกระทบต่อทั้งผู้สอนและผู้เรียนคือ 1) ผู้สอนเตรียมตัวเยอะมากเพราะต้องทำความเข้าใจเนื้อหาและต้อง บริหารเวลาให้พอดีกับเนื้อหา 2) ผู้เรียนเกิดความเบื่อหน่ายต่อการเรียนแบบบรรยายเพราะต้องนั่งฟังอย่างเดียว 3) ต้องเร่งสอนให้ครบตามรายวิชา 4) บางเนื้อหาควรตัดออกไปไม่จำเป็นต้องนำมาอัดรวมไว้ ความยากของเนื้อหา ดังกล่าวนั้นทำให้ต้องท่องจำมากผู้สอนต้องนำหลักธรรมมาตีความว่าควรหาเหตุการณ์อย่างไรมาประกอบกับ บทเรียนหรือบทบาทสมมติให้นักเรียนสนใจเข้าใจผู้สอนต้องใช้เวลาในการเตรียมตัวในบทเรียนวิชานี้มากสำหรับใน มิติ รูปแบบการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในอนาคต ควรสอนแบบเน้นการนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน รูปแบบให้ผู้เรียนต้องได้ Action มากขึ้นเพื่อเด็กจะได้ไม่เบื่อ โดนใช้การสอนแบบ Active Learning ซึ่งผู้วิจัยได้ พัฒนาขึ้นโดยนำเทคนิคหรือลีลาการสอนของพระพุทธเจ้ามาใช้ในการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนวิชา พระพุทธศาสนา

ภาพที่ 2 โมเดลรูปแบบการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา WCICC MODEL

รูปแบบการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาที่ผู้วิจัยได้นำเสนอคือ WCICC MODEL ซึ่งผู้วิจัยได้ พัฒนาขึ้นโดยนำเทคนิคหรือลีลาการสอนของพระพุทธเจ้ามาใช้ในการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนวิชา พระพุทธศาสนา ดังนี้

W หมายถึง Warm up นำเข้าสู่บทเรียนในการสอนนั้น การเริ่มต้นเป็นจุดสำคัญมากอย่างหนึ่ง การ เริ่มต้นที่ดีมีส่วนช่วยให้การสอนสำเร็จผลดีเป็นอย่างมาก อย่างน้อยก็เป็นเครื่องดึงความสนใจ และนำเข้าสู่เนื้อหา ได้พระพุทธเจ้าทรงมีวิธีเริ่มต้นที่น่าสนใจ โดยปกติพระองค์จะไม่ทรงเริ่มสอน ด้วยการเข้าสู่เนื้อหาธรรมทีเดียว แต่ จะทรงเริ่มสนทนากับผู้ทรงพบหรือผู้มาเฝ้า ด้วยเรื่องที่เขารู้เข้าใจดี หรือสนใจอยู่ เช่น เมื่อทรงสนทนากับความทุกข์ ก็ทรงเริ่มสนทนาด้วยเรื่องวิธีฝึกขัง พบชวานาก็สนทนาเรื่องการทำนา พบพราหมณ์ก็สนทนาเรื่องไตรเพท หรือ เรื่องธรรมของพราหมณ์ผู้สอนจำเป็นอย่างยิ่งที่จะนำเข้าสู่บทเรียนให้นักเรียนเกิดการอยากเรียนรู้ ผู้สอนต้องยก เหตุการณ์หรือสถานการณ์ในปัจจุบันที่ใกล้ตัวกับนักเรียนเป็นสิ่งที่นักเรียนกำลังสนใจในขนาดนั้นและทำการ เชื่อมโยงเข้าสู่บทเรียน

C1 หมายถึง Clearly แจ่มแจ้ง หรือสันทสนา คือการชี้แจงให้เห็นชัด จะสอนอะไร ก็ชี้แจงจำแนก แยกแยะอธิบายและแสดงเหตุผลให้ชัดเจน จนผู้ฟังเข้าใจแจ่มแจ้ง เห็นจริงเห็นจัง ดังงมมือไปดูเห็นกับตา เมื่อครูผู้สอนรายวิชาพระพุทธศาสนาจะสอนในเนื้อหาต้องศึกษาเนื้อหาของหลักสูตรแกนกลาง การวัดและประเมินผล ให้เข้าใจอย่างแจ่มแจ้ง เมื่อผู้สอนมีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาแล้ว เมื่อถึงขั้นการจัดการเรียนการสอนครูผู้สอนจะอธิบายหลักธรรมตามเนื้อหาในแต่ละช่วงชั้นเข้าใจอย่างแจ่มแจ้งชัดเจน ชี้แนะให้เห็นและเข้าใจอย่างแท้จริง

I หมายถึง Inspired จูงใจ หรือสมทปนา ขวนใจให้อยากรับเอาไปปฏิบัติ คือ สิ่งใดควรปฏิบัติหรือหัดทำ ก็แนะนำหรือบรรยายให้ซาบซึ้งในคุณค่า มองเห็นความสำคัญที่จะต้องฝึกฝนบำเพ็ญ จนใจยอมรับ อยากลงมือทำ หรือนำไปปฏิบัติ ครูผู้สอนต้องมีวาทศิลป์ในการพูดในการสอนให้นักเรียนเกิดการยอมรับและนำหลักธรรมไปปฏิบัติหรือนำเหตุการณ์ในปัจจุบันมายกตัวอย่างเพื่อให้เกิดแรงจูงใจในการปฏิบัติตาม

C2 หมายถึง Courage กล้าหาญ สมุตเตขนา เราใจให้อาจหาญแกลวกล้า คือ ปลุกเร้าใจให้กระตือรือร้น เกิดความอดสาหะ มีกำลังใจแข็งขัน มั่นใจที่จะทำให้สำเร็จได้ สู้งาน ไม่หวั่นและย่อไม่กลัวเหน้อย ไม่กลัวยาก การจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาความยากและความน่าเบื่อของเนื้อหาที่ผ่านมาคือผู้สอนจะบรรยาย เป็นส่วนใหญ่ ให้ผู้สอนปรับเปลี่ยนจากที่เป็นผู้บรรยายให้จัดการเรียนการสอนแบบ Active Learning เป็นกระบวนการเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมและมีปฏิสัมพันธ์กับกิจกรรมการเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติที่หลากหลายรูปแบบตามความเหมาะสมของช่วงชั้นของนักเรียน

C3 หมายถึง Cheerfully ร่าเริง สัมปหังสนา ปลอบขโลมใจให้สดชื่นร่าเริง คือ บำรุงจิตให้แช่มชื่นเบิกบาน โดยชี้ให้เห็นผลดีหรือคุณประโยชน์ที่จะได้รับและทางที่จะก้าวหน้าบรรลุผลสำเร็จยิ่งขึ้นไป ทำให้ผู้ฟังมีความหวังและร่าเริงเบิกบานใจ ผู้สอนต้องจัดกระบวนการเรียนรู้ให้นักเรียนมีความสุขและทำให้นักเรียนรักและศรัทธาในวิชาพระพุทธศาสนาโดยใช้การเสริมแรง เช่นคำชมเชย การให้คะแนน เมื่อนักเรียนทำกิจกรรมหรือตอบปัญหาได้ สร้างบรรยากาศของชั้นเรียนให้มีความสุข ทำให้นักเรียนเห็นถึงผลดีว่าถ้าปฏิบัติตามนี้จะได้รับประโยชน์เป็นคะแนนหรือรางวัลต่างๆ

สรุปและข้อเสนอแนะ

ด้านเนื้อหาสาระในหลักสูตรการเรียนการสอนวิชาพระพุทธ จากการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ของ คณะครูที่มีประสบการณ์ในการสอนวิชาพระพุทธศาสนาพบว่า 1. ตัวชี้วัดในหลักสูตรสาระพระพุทธศาสนามีหลายตัวชี้วัด 2. เนื้อหาจากหลักสูตรแกนกลางยังเป็นเนื้อหาแบบเดิมไม่เข้ากับบริบทในปัจจุบัน 3. ตัวชี้วัดมีจำนวนมาก ซึ่งหมายถึงเนื้อหาและการจัดการเรียนการสอนไม่สอดคล้องกับเวลาตามหลักสูตรของสถานศึกษา ด้านการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาพบสภาพปัญหาดังต่อไปนี้ ครูผู้สอนหลายท่านขาดทักษะในการสอนวิชาพระพุทธศาสนาทั้งยังไม่เข้าใจในหลักธรรม ในบางโรงเรียนวิชาพระพุทธศาสนาถูกให้นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูเป็นผู้สอนโดยไม่มีครูประจำในการสอน การสอนวิชาพระพุทธศาสนาส่วนใหญ่เป็นการสอนแบบบรรยาย ทำให้ผู้เรียนเกิดความน่าเบื่อไม่เกิดความศรัทธาในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา เนื้อหาในรายวิชาพระพุทธศาสนาที่ถูกกำหนดโดยตัวชี้วัดที่มากเนื้อหาก็มากตามและไม่เหมาะสมกับเวลาที่จัดการเรียนการสอนบางชั้นเรียนไม่ครบตามหลักสูตร ด้านการนำเสนอรูปแบบการจัดการเรียนการสอนรายวิชาพระพุทธศาสนา ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลและได้นำเสนอรูปแบบการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาไว้ว่า ควรสอนวิชาพระพุทธศาสนาเน้นการนำไปใช้ในชีวิตประจำวันโดนใช้การสอนแบบ Active Learning ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาที่ผู้วิจัยได้นำเสนอคือ WCICC MODEL ซึ่งผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นโดยนำเทคนิคหรือลีลาการสอนของพระพุทธเจ้ามาใช้ในการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ หลักสูตรปัจจุบันของรายวิชาพระพุทธศาสนาหน่วยงานที่เกี่ยวข้องวิเคราะห์ผลกระทบทั้งต่อผู้สอนและต่อผู้เรียน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องวิเคราะห์ว่าหลักสูตรรายวิชาพระพุทธศาสนามีหลักธรรมมากเกินไปหรือไม่นักวิจัย

และผู้สนใจสามารถนำผลการวิจัยนี้ไปใช้ประโยชน์ในการวางแผนการจัดการเรียนการสอนในหลักสูตรเดิมว่าควรตัดสิ่งใดออกบ้าง นักวิจัยและผู้สนใจสามารถนำแนวทางการจัดการเรียนการสอนตามโมเดลหลักสูตรใหม่ไปทดลองใช้ในสถานศึกษาระดับเดียวกันในอื่นๆ ได้ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2544). การบูรณาการข้ามวิชา. กรุงเทพมหานคร: ศุภสภาลาดพร้าว.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- ขวัญฟ้า รังสิยานนท์. (2552). การพัฒนารูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้แนวพุทธสำหรับเด็กปฐมวัย. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาสังคมวิทยา. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ดารารัตน์ อุทัยพยัคฆ์. (2548). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนแบบพุทธวิธีเพื่อเสริมสร้างพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัย. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาศาสตร์. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ทิตนา แคมมณี. (2550). รูปแบบการเรียนการสอนทางเลือกที่หลากหลาย. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บดีนทร์ ธรรมสังวาล. (2553). การพัฒนาตัวบ่งชี้คุณภาพโรงเรียนวิถีพุทธ. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยและพัฒนาหลักสูตร. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). (2513). พุทธวิธีในการสอน. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิพุทธธรรม.
- _____. (2541). การศึกษาเครื่องมือพัฒนาที่ยังต้องพัฒนา. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิพุทธธรรม.
- พุทธทาสภิกขุ. (2546). การศึกษากับศีลธรรม. กรุงเทพมหานคร: สุขภาพใจ.
- วิจารณ์ พานิช. (2556). สอนนอกกรอบ: ยุทธวิธีจับใจศิษย์. กรุงเทพมหานคร: สหมิตรพริ้มดิ้งแอนด์พับลิชชิง.
- สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน). (2547). รวมกฎหมายการศึกษา เล่ม 7. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สิริวรรณ ศรีพหล. (2553). การจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม. นนทบุรี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- _____. (2554). การจัดการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษา. ใน เอกสารประกอบการสอนรายวิชา 472 552 สัมมนาหลักสูตรและการสอนสังคมศึกษา ภาควิชาหลักสูตรและวิธีสอนคณะศึกษาศาสตร์. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สุน อมรวิวัฒน์. (2533). สมบัติทิพย์ของการศึกษาไทย. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.